

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ У ФРАНЦІЇ

PECULIARITIES OF THE ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING IN THE PROFESSIONAL TEACHER EDUCATION IN FRANCE

У статті досліджуються особливості організації дистанційної освіти у професійній підготовці вчителів у Франції. Національні інститути з підготовки педагогічних кадрів, які здійснюють професійну підготовку вчителів, пропонують три форми навчання: денну, змішану і дистанційну. Тривалість навчання залежить від його форми, дистанційна освіта передбачає більш тривале навчання в магістратурі. Статус дистанційної і змішаної освіти як повноцінних форм навчання разом із денною формою закріплений на законодавчому рівні. Наявна тенденція зростання кількості студентів вимагає від вищих навчальних закладів перегляду можливостей прийому й освітніх пропозицій. Саме тому відбуваються зміни форм навчання в бік розвитку змішаної і дистанційної освіти. Змішана освіта більш поширена, ніж дистанційна, остання застосовується здебільшого для викладання автономних навчальних модулів та підготовки студентів до проходження конкурсів на заміщення вакантної посади вчителя, оскільки у Франції вчителі мають статус держслужбовців. Навчальні заклади надають студентам можливість обирати форму навчання, але контингент осіб, які мають право на дистанційне здобуття професійної педагогічної освіти, обмежується визначеними критеріями (медичні показання, наявність маленьких дітей, зайнятість на роботі, високі спортивні досягнення тощо). Для організації дистанційної форми навчання заклади створюють спеціальні центри або підрозділи та розробляють віртуальне навчальне середовище, об'єднують свої ресурси, розвивають партнерство з іншими установами, як-от Національний центр дистанційної освіти, Міжуніверситетська федерація дистанційної освіти, Консерваторія мистецтв і ремесел, Університетське агентство франкофонії, Тематичні віртуальні університети, Французький віртуальний університет тощо. Система дистанційної освіти розвивається за значної фінансової підтримки французького уряду. Зокрема, створення програми "Campus connecté" спрямоване на розширення можливостей для подальшого навчання молоді, яка живе в містах, віддалених від вищих навчальних закладів.

Ключові слова: форма навчання, вища педагогічна освіта, Національний інститут

з підготовки педагогічних кадрів, віртуальне навчальне середовище, віртуальний університет, кампус з інтернет-підключенням.

The article examines the current state of distance learning in the professional teacher education in France. The Institutes of Education (Instituts nationaux supérieurs du professorat et de l'éducation – INSPE), which provide teacher education, offer three forms of learning: full-time, blended and distance. The duration of study depends on its form, distance learning involves longer studies at the institute. The status of distance and blended learning as full-fledged forms of education together with full-time form is enshrined in law. The current increasing of the number of students requires higher education institutions to reconsider admission opportunities and educational offers. There are changes in forms of learning towards the development of blended and distance learning. Blended learning is more common than distance learning, the latter being used mainly to teach autonomous learning modules and prepare students for vacancies for teachers, as in France teachers have the status of civil-service employees. Educational institutions provide students with the opportunity to choose the form of learning, but the contingent of persons entitled to distance learning in the professional teacher education is limited by certain criteria (medical indications, presence of young children, employment, high sports achievements, etc.). To organize distance learning, the Institutes create special centers or units and develop a virtual learning environment, pool their resources, develop partnerships with other institutions, such as the National Center for Distance Education, the Interuniversity Federation of Distance Education, the National Conservatory of Arts and Crafts, the Francophonie University Association, the French Virtual University, virtual thematic universities, etc. The development of the distance learning is implemented with the significant financial support of the French government. In particular, the creation of the program "Connected Campus" is aimed at expanding opportunities for further education of young people living in cities remote from higher education institutions.

Key words: form of learning, higher pedagogical education, Institute of Education, virtual learning environment, virtual university, connected campus.

УДК 378.018.43:005.336.5(44)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/27.31>

Салтикова Т.О.,
викладач кафедри викладання
другої іноземної мови
Запорізького національного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, реального забезпечення рівного доступу всіх її громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті, модернізації змісту освіти й організації її адекватно світовим тенденціям і вимогам

ринку праці, забезпечення безперервності освіти та навчання протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління [1].

Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти в Україні є її інформатизація, упровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання, створення системи дистанційної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У нових умовах сьогодення питання розвитку дистанційної освіти стає особливо актуальним.

У міжнародному освітньому просторі щорічно відбуваються конференції, на яких обговорюються результати дослідження різноманітних аспектів дистанційної освіти (10th International Conference on e-Learning (Сербія, 2019 р.), Twelfth International Conference on e-Learning & Innovative Pedagogies (Австралія, 2019 р.), 18th European Conference on e-Learning (Данія, 2019 р.), 13th International Conference on E-Learning in the Workplace (Сполучені Штати Америки, 2020 р.), 14th International Conference on e-Learning (Хорватія, 2020 р.), 6th EAI International Conference on e-Learning, e-Education and Online Training (Китайська Народна Республіка, 2020 р.), 11th International Conference on E-Education, E-Business, E-Management and E-Learning (Японія, 2020 р.), Дистанционное обучение в высшем образовании: опыт, проблемы и перспективы развития: XIII Всероссийская научно-практическая конференция с международным участием (Росія, 2020 р.) та інші).

У першому півріччі 2020 р. в Україні відбулися VI Міжнародна науково-практична конференція «Дистанційне навчання: старт із сьогодення в майбутнє» (м. Харків, 9–10 квітня 2020 р.), «Всеукраїнська онлайн-конференція з питань дистанційної освіти та навчально-дослідної роботи в закладах освіти» (27 травня 2020 р.), Регіональний семінар «Використання методів електронного навчання для підготовки ІКТ-спеціалістів» (м. Одеса, 8–10 квітня 2020 р.).

Питанням розвитку дистанційної освіти присвячено чимало наукових праць вітчизняних учених [2]. Останніми роками предметом дослідження ставали такі проблеми: теоретичні засади системи дистанційного навчання вчителів початкової школи (О.П. Муковіз, В.О. Веремієнко, В.О. Мельничук), принципи й етапи дистанційної освіти (К.М. Гавриленко), особливості сучасного дистанційного навчання та нові можливості його використання (В.М. Жуковський, С.М. Галецький), дистанційне навчання як елемент інформаційно-комунікаційних технологій в освіті (С.М. Галецький, Т.В. Галецька), організація дистанційного навчання у процесі професійної підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах України (О.Г. Коркішко, Н.В. Рокосовик), організація дистанційного навчання вчителів у післядипломній освіті (Л.Г. Кондратова), сучасний стан дистанційного навчання в різних країнах світу та в Україні (Н.В. Власенко, В.М. Помогайбо), проблеми змішаного навчання (О.В. Даниско, Т.С. Дибська, В.А. Мізюк) тощо.

Українська педагогіка постійно проявляє інтерес до міжнародного досвіду з модернізації дистанційної освіти. Провідні позиції в цій галузі посідають Голландський відкритий університет, Національний університет Ісландії, Відкритий університет Великої Британії, Національний техно-

логічний університет (Сполучені Штати Америки), Відкритий університет Ізраїлю, Шанхайський університет тощо.

Вітчизняних учених цікавлять особливості організації дистанційної освіти в окремих країнах (А.О. Агейчева, Ю.М. Байда, О.П. Борзенко, І.В. Козубовська, А.В. Котова, О.О. Олійник, Т.В. Пилаєва, І.А. Попко, Ю.О. Попова, В.М. Сердюк, Н.В. Сулим, Л.Я. Філіпова, С.О. Чуканова, Р.В. Шаран, Н.В. Шеверун та інші) або порівняльний аналіз систем дистанційної освіти різних країн (О.О. Абакумова, Х.М. Алієв, М.М. Карпенко, Н.М. Кресан, Н.М. Мась, Г.В. Ткачук, Б.І. Шуневич та інші).

На наш погляд, досвід Франції в галузі дистанційної освіти заслуговує на особливу увагу. Дослідники зазначають, що система дистанційної освіти Франції надзвичайно розвинена, як за кількістю програм, курсів, закладів-учасників, так і за кількістю студентів, викладачів, технічних співробітників [3, с. 73]. З огляду на те, що французький уряд сприяє розвитку дистанційної освіти, запроваджує різні соціальні програми для її фінансування, є очевидним, що кількість студентів, які здобувають змішану або цілком дистанційну освіту, зростатиме.

До того ж у Франції функціонує найбільший в Європі та у франкомовному світі Національний центр дистанційної освіти (фр. Centre National d'Enseignement à Distance – CNED). Він був створений у 1939 р. на початку Другої світової війни для навчання дітей, позбавлених можливості відвідувати звичайні школи. Після звільнення Франції в Центрі з'явилися підрозділи для навчання дорослих. Сьогодні в центрі дистанційно навчаються приблизно 250 000 користувачів, 30 000 із яких мешкають за межами Франції. 120 000 від загальної кількості здобувачів освіти становлять студенти, які здобувають вищу освіту. Центр налічує приблизно 4 300 викладачів і експертів, пропонує понад 450 навчальних курсів. У цьому Центрі представлені всі види освіти: дошкільна, початкова і середня, середньотехнічна, професійна, вища. У 2019 р. бюджет Державного центру дистанційної освіти становив більше 80 млн євро [4].

Питання розвитку дистанційної освіти у Франції вже привертали увагу вчених. Предметом дослідження ставали: сучасний стан дистанційної освіти (R. Amirault, A. Rauzy) [3; 5], історія її розвитку (V. Glikman) [6], професійна дистанційна освіта (І.А. Попко) [7], платформи дистанційного навчання в університетах (І.М. Дуніна) [8], дистанційне навчання людей з особливими потребами (І.С. Делик, О.В. Діденко; Д. Кад'є) [9; 10], монетизація дистанційної освіти (O. Marty) [11], французька система організації дистанційного навчання в порівнянні із системами інших країн [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кіль-

кість досліджень, присвячених організації дистанційного навчання у французьких закладах вищої освіти, маловисвітленим залишається питання використання дистанційної освіти для підготовки педагогічних кадрів.

Мета статті – проаналізувати особливості організації дистанційної освіти у професійній підготовці вчителів у Франції.

Матеріалом для дослідження слугували навчальні програми національних інститутів із підготовки педагогічних кадрів (фр. *Instituts nationaux supérieurs du professorat et de l'éducation – INSPÉ*), оскільки саме в зазначених вищих навчальних закладах, що є підрозділами університетів, готують педагогічні кадри Франції.

У процесі дослідження були використані методи аналізу структури і змісту навчальних програм, синтезу інформації, узагальнення отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Завдяки вивченню проблеми на матеріалі автентичних джерел було отримано такі результати.

Навчальні заклади. Професійна підготовка вчителів у Франції здійснюється, як ми вже зазначали, у національних інститутах із підготовки педагогічних кадрів. Франція налічує 32 такі інститути: 26 розташовані на континенті, у великих містах по всій території країни, 6 – у заморських володіннях Французької Республіки (Гваделупа, Французька Гвіана, Мартиніка, Реюньон, Нова Каледонія, Французька Полінезія).

Усі інститути, що є підрозділами університетів, об'єднані в одну національну мережу (фр. *Le Réseau des INSPÉ*). До цієї мережі належить також Вища школа з підготовки кадрів для сільськогосподарської галузі (фр. *L'École nationale supérieure de formation de l'enseignement agricole*). Це вищий навчальний заклад, який підпорядковується Міністерству сільського господарства Франції і готує кадри саме для цієї галузі, зокрема і вчителів для спеціалізованих навчальних закладів.

Мережа національних інститутів з підготовки педагогічних кадрів налічує 143 навчальні центри, розташовані по всій території країни (зокрема, й у заморських володіннях). У 2018–2019 навчальному році 65 600 студентів здобували вищу педагогічну освіту в цих закладах [13].

Основні завдання національних інститутів із підготовки педагогічних кадрів такі: організація початкової професійної педагогічної освіти, організація неперервної освіти для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, проведення наукових досліджень у галузі педагогічної науки, виконання експертних і консалтингових завдань із професійної підготовки вчителів у багатьох країнах світу.

Національні інститути з підготовки педагогічних кадрів, відповідно до Указу французького уряду № 2017–619 від 24 квітня 2017 р. стосовно забез-

печення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах, пропонують три форми навчання: денну, змішану і дистанційну [14].

Для організації дистанційної форми навчання заклади створюють спеціальні центри або підрозділи та розробляють віртуальне навчальне середовище (фр. *l'Espace numérique de travail*) – мережевий сервіс для щоденного користування, що містить ресурси, необхідні для дистанційного навчання і контролю навчальної діяльності.

Зазвичай заклади об'єднують свої ресурси, створюють спеціальні установи, до яких входять кілька університетів або університетських підрозділів, державні агентства, підприємства, виробники радіо- і телевізійної продукції, провайдери тощо.

Партнерами національних інститутів із підготовки педагогічних кадрів для організації дистанційної освіти є :

- Національний центр дистанційної освіти (фр. *Centre national d'enseignement à distance – CNED*), згаданий вище;

- Міжуніверситетська федерація дистанційної освіти (фр. *La Fédération interuniversitaire de l'enseignement à distance – FIED*), державна установа, створена в 1987 р.;

- Консерваторія мистецтв і ремесел (фр. *Le Conservatoire national des arts et métiers – CNAM*);

- Університетське агентство франкофонії (фр. *L'Agence universitaire de la Francophonie – AUF*);

- Тематичні віртуальні університети (фр. *Les Universités numériques thématiques – UNT*), портали з навчальними ресурсами;

- Французький віртуальний університет (фр. *France Université Numérique – FUN*), платформа масових відкритих онлайн-курсів.

Варто зазначити, що навчання у віртуальних університетах не передбачає отримання університетського диплома, але по закінченню курсу можна отримати сертифікат. Навчальні ресурси є безкоштовними і перебувають у вільному доступі.

Для розвитку системи дистанційної освіти французький уряд створив програму “Campus connecté” (укр. – «Кампуси з інтернет-підключенням»), спрямовану на розширення можливостей для подальшого навчання молодих людей, які живуть у містах, віддалених від вищих навчальних закладів. Це дає змогу студентам пройти курс навчання й водночас не залишати свого міста. Така програма відповідає потребам регіонів і попиту на отримання вищої освіти у провінції. Відсутність вищих навчальних закладів у деяких регіонах країни призводить до того, що молодь, яка має високі оцінки на випускних екзаменах по закінченню середньої школи, вимушена відмовлятися від здобуття вищої освіти.

Кампуси з інтернет-підключенням – це навчальні заклади, у яких студенти можуть здобу-

вати дистанційну освіту, попередньо записавшись до вищого навчального закладу. Такі кампуси містять комп'ютерні класи, де студенти можуть займатися, зокрема за допомогою власного ноутбука. Студентам надаються індивідуальні та колективні (1 тьютор на 10 студентів) консультації. По закінченню курсу студенти складають іспити й отримують диплом. Екзамени проводяться дистанційно або очно в університеті, що здійснює навчання, у місцевому університеті, який уклав партнерство з кампусом, або в самому кампусі.

На початок 2019–2020 навчального року на території Франції було створено 13 кампусів. Для реалізації цієї програми французький уряд виділив 1,5 млн євро. На початок 2022–2023 навчального року планується створити загалом 100 таких кампусів. На даний момент студенти можуть здобути вищу освіту за 60 спеціальностями в різних галузях знань [15].

Структура педагогічної освіти. Особливістю професійної підготовки майбутніх учителів у Франції є її здійснення на базі трирічної освіти в одному з університетів, де студенти отримують диплом ліценціата (укр. – бакалавр / фр. – licence). Цей диплом свідчить про завершення першого циклу навчання в університеті.

Другий цикл відбувається вже в національних інститутах із підготовки педагогічних кадрів і передбачає отримання диплома магістра в галузі навчання, освіти та професійної підготовки (Master Métiers de l'enseignement, de l'éducation et de la formation – MEÉF). Отже, термін навчання майбутніх учителів становить п'ять років.

Підготовка студентів здійснюється за чотирма спеціальностями:

- 1) I ступінь – учитель материнської та початкової школи (фр. 1er degré – Le professeur des écoles);
- 2) II ступінь – учитель середньої школи (фр. 2nd degré – Le professeur de collège et de lycée);
- 3) Виховна робота – головний радник із виховної роботи (фр. Encadrement éducatif – Le conseiller principal d'éducation – CPE);
- 4) Теорія і практика освіти (фр. Pratiques et ingénierie de formation).

Учитель материнської та початкової школи працює з дітьми віком від 2 до 11 років, тобто починаючи з першого року перебування дитини в материнській школі (укр. дитячий садок) і закінчуючи роботою в останньому класі початкової школи. Майбутні вчителі материнської та початкової школи отримують полівалентну освіту.

Учитель середньої школи обирає спеціалізацію і викладає в середніх загальноосвітніх, технологічних і професійних навчальних закладах. Він працює з підлітками віком 12–18 років.

Головний радник із виховної роботи (укр. завуч із виховної роботи) є держслужбовцем, який займається організацією виховної роботи в серед-

ніх навчальних закладах під керівництвом директора коледжу або ліцею.

Студенти, які обирають спеціальність «Теорія і практика освіти», можуть викладати у вищих навчальних закладах, працювати з дорослими, зі здобувачами освіти з особливими потребами, бути радниками з питань педагогічної освіти тощо.

Щорічно в лютому кожний заклад публікує перелік спеціальностей, за якими буде здійснюватися набір на наступний навчальний рік. Перелік спеціальностей залежить від потреб держави в педагогічних кадрах. Так, наприклад, найбільш затребувані вчителі початкової школи, учителі математики, французької мови, учителі професійного ліцею. Набір на менш затребувані спеціальності здійснюється в окремих інститутах і в обмеженій кількості.

Ще одна особливість професійної підготовки педагогічних кадрів у Франції пов'язана з тим, що в цій країні вчителі мають статус держслужбовців, тому під час навчання в магістратурі студенти мають проходити конкурс на заміщення вакантної посади. Натепер проходження конкурсу має місце наприкінці першого року навчання, але із 2021–2022 навчального року проходження конкурсу буде перенесене на кінець другого року навчання в магістратурі, що здається більш логічним.

Міністерство національної освіти Франції щорічно потребує нових педагогічних кадрів. Звісно, кількість робочих місць змінюється з року в рік, але тенденція зберігається. У 2019 р. на державних конкурсах на заміщення вакантної посади було представлено 11 485 посад учителя материнської та початкової школи і 6 845 посад учителя середньої школи. А взагалі Франція налічувала 378 800 учителів материнської та початкової школи, 492 100 вчителів середньої школи і 90 800 викладачів вищих навчальних закладів [16].

Наявна тенденція зростання кількості студентів вимагає від вищих навчальних закладів перегляду можливостей прийому і освітніх пропозицій [17, с. 33]. Саме тому відбуваються зміни форм навчання в бік розвитку змішаної і дистанційної освіти. До того ж такі форми навчання мають свої переваги. Указ французького уряду від 24 квітня 2017 р. закріпив статус дистанційної і змішаної освіти як повноцінних форм навчання разом із денною формою.

Організація дистанційного навчання. Національні інститути з підготовки педагогічних кадрів у співпраці з партнерськими установами надають можливість здобувати вищу педагогічну освіту дистанційно. У результаті аналізу навчальних програм можна зробити такі узагальнення:

1. Студентам надається можливість обирати між денною і дистанційною (головним чином змішаною) формами навчання. Навчальна про-

грама є однаковою для обох форм, у дипломі не зазначається, за якою формою проводилося навчання. Проте деякі інститути не розміщують конкретну інформацію про дистанційні форми навчання у відкритому доступі. Для отримання такої інформації треба звертатися до відповідальної особи.

Але подавати заявку на дистанційну освіту мають право лише окремі категорії громадян:

- особа, яка працює не менше 8 годин на тиждень;
- особа, яка має маленьких дітей;
- спортсмен високого рівня;
- особа, яка має медичні показання, або особа з особливими потребами;
- особа, яка перебуває в місцях позбавлення волі тощо.

Після подання заявки і надання належних документів на підтвердження спеціальна комісія вивчає кандидатуру і надає дозвіл на дистанційну форму навчання.

2. Ідеться переважно про змішану освіту. Дистанційні форми навчання застосовуються за таких умов:

- підготовка студентів до проходження конкурсів на заміщення вакантної посади (наприклад, конкурс CRPE (Concours de recrutement de professeurs des écoles) на заміщення вакантної посади вчителя материнської та початкової школи, конкурс CAPES (Certificat d'Aptitude au Professorat de l'Enseignement du Second degré) на заміщення вакантної посади вчителя середньої школи);
- проходження автономних навчальних модулів, які є факультативними (ідеться про масові відкриті онлайн-курси, курси комп'ютерної грамотності або курси для отримання сертифіката з іноземної мови).

3. Тривалість навчання залежить від його форми. Якщо студент навчається очно, тривалість становить два роки. Дистанційна освіта передбачає більш тривале навчання в магістратурі залежно від побажань студента й уставу навчального закладу.

4. Інститути пропонують дистанційну освіту тільки для окремих спеціальностей. Так, наприклад, інститут у м. Ам'єн (INSPÉ de l'Académie d'Amiens) пропонує дистанційну освіту тільки для спеціальності «I ступінь – учитель материнської та початкової школи», для інших спеціальностей дистанційно доступне тільки вивчення окремих навчальних модулів, а інститут Бретані (INSPÉ de Bretagne) пропонує дистанційну освіту для спеціальності «II ступінь – учитель математики в середній школі».

5. Для організації дистанційної освіти деякі інститути використовують мобільних роботів телеприсутності (фр. – Les robots de téléprésence). Оскільки вони мають камеру та мікрофон, то

дозволяють «віддаленим» студентам бачити і чути все, що відбувається, брати участь в обговореннях, спілкуватися з викладачами й іншими студентами. Роботи телеприсутності сприяють «справжній інтеграції віддалених студентів до навчального процесу». Така форма дистанційного навчання активно застосовується в інститутах у м. Бордо (INSPÉ de l'Académie de Bordeaux) і Ліоні (INSPÉ de l'Académie de Lyon).

6. Дистанційна освіта вимагає від студентів великої щотижневої роботи, як індивідуальної, так і у групах. Наприклад, студенти, які дистанційно навчаються за спеціальністю «I ступінь – учитель материнської та початкової школи» в інституті в м. Версаль (INSPÉ de l'Académie de Versailles), мають брати участь у групових заняттях за розкладом не менш ніж 6 разів на тиждень, тривалість заняття – 1 година 15 хвилин.

Висновки. У результаті дослідження виявлено низку особливостей організації дистанційної освіти у професійній підготовці вчителів у Франції, зокрема:

- статус дистанційної і змішаної освіти як повноцінних форм навчання разом із денною формою закріплений на законодавчому рівні;
- навчальні заклади надають студентам можливість обирати форму освіти, але контингент осіб, які мають право на дистанційне здобуття початкової професійної педагогічної освіти, обмежується певними критеріями;
- партнерство державних і приватних установ, об'єднання ресурсів окремих закладів у спільні мережі сприяють розвитку дистанційної освіти;
- розвиток системи дистанційної освіти відбувається за значної фінансової підтримки французького уряду.

Подальші дослідження організації дистанційної освіти у професійній підготовці вчителів у Франції можуть бути спрямовані на вивчення змісту початкової педагогічної освіти з погляду співвідношення між денною, змішаною і дистанційною формами навчання, ролі дистанційної освіти для підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у межах неперервної освіти, структури і змісту дистанційних навчальних курсів, сучасних технологій дистанційної освіти, системи державного фінансування цієї галузі тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., затв. указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 14.08.2020).
2. Дистанційна освіта: сутність, переваги та перспективи впровадження : рекомендаційний бібліографічний список / упоряд. Л.І. Самчук. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/06/idx_5_39.pdf (дата звернення: 14.08.2020).

3. Amirault R. The State of Distance Learning in France. *Distance Education*. 2019. № 4. P. 55–78.
4. Centre National d'Enseignement à Distance : chiffres clés. URL: <https://www.cned.fr/le-cned/institution/chiffres-cned> (дата звернення: 17.08.2020).
5. Rauzy A. Distance and e-learning in France. URL: http://supporthere.org/sites/default/files/e-learning_in_france_antoine_rauzy_.pdf. (дата звернення: 18.08.2020).
6. Glikman V. Des cours par correspondance au "e-learning": panorama des formations ouvertes et à distance. Paris : Presses Universitaires de France, 2002. 304 p.
7. Попко І.А. Розвиток професійного дистанційного навчання у Франції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. С. 46–48.
8. Дуніна І.М. Платформи дистанційного навчання в університетах Франції. *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 4. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN16/11dimvuf.pdf> (дата звернення: 17.08.2020).
9. Делик І.С., Діденко О.В. Зарубіжний досвід дистанційного навчання студентів з особливими потребами. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2009. № 1. С. 20–24.
10. Кадыє Д. Дистанционное обучение для людей с ограниченными возможностями здоровья во Франции. *Вестник Уфимского государственного университета экономики и сервиса. Наука, образование, экономика. Серия «Экономика»*. 2015. № 3 (13). С. 49–52.
11. Marty O. Monetizing French Distance Education : A Field Enquiry on Higher Education Value(s). *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 2014. № 15 (2). P. 107–120.
12. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / І.В. Кулага та ін. Київ : Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2013. 38 с.
13. Réseau des INSPÉ. URL: <https://www.reseau-inspe.fr/reseau-inspe/qui-sommes-nous> (дата звернення: 18.08.2020).
14. Décret № 2017–619 du 24 avril 2017 relatif à la mise à disposition d'enseignements à distance dans les établissements d'enseignement supérieur. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decree/2017/4/24/MENS1707714D/jo/texte>. (дата звернення: 18.08.2020).
15. Campus connecté. URL: <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid141494/13-lieux-labellises-campus-connecte-a-la-rentree-2019-rapprocher-l-enseignement-superieur-de-tous-les-territoires.html> (дата звернення: 18.08.2020).
16. Office national d'information sur les enseignements et les professions. URL: <http://www.onisep.fr/Decouvrir-les-metiers/Des-metiers-par-secteur/Enseignement/Les-metiers-et-l-emploi-dans-l-enseignement> (дата звернення: 19.08.2020).
17. Contrat d'objectifs et de performance 2019–2022 entre l'État et le CNED. URL: https://www.cned.fr/media/703712/cop_2019_2022_avril19_interactif.pdf (дата звернення: 19.08.2020).